

Kredietverlening op afstand: risico's, uitdagingen en omkadering

Het Observatorium voor Krediet en Schuldenlast organiseerde zijn XXVIIste colloquium op 23 november 2017 rond het thema van risico's, uitdagingen en omkadering van kredietverlening op afstand.

Door de opkomst van het internet en van nieuwe communicatiemiddelen hebben de meeste economische sectoren hun producten aan deze nieuwe distributiekanaalen moeten aanpassen. Ook de sector van het bank- en financiewezen kon niet aan deze evolutie ontsnappen: we zijn geleidelijk overgestapt van persoonlijke kredietverstrekking naar kredietverlening waaraan soms geen enkele fysieke ontmoeting meer te pas komt.

Vandaag verlenen veel kredietgevers kredieten zonder dat er een directe ontmoeting met de klant heeft plaatsgehad. Dit roept niet alleen vragen op wat betreft het in acht nemen van wettelijke bepalingen, maar ook wat betreft de risico's op escalatie in termen van overmatige schuldenlast. Het Observatorium Krediet en Schuldenlast heeft gebuigd zich tijdens zijn 27e colloquium over deze kwesties.

Het eerste deel van de ochtendsessie werd in het teken van presentaties gestaan die een overzicht willen geven van de huidige en toekomstige praktijken op het vlak van kredietverlening op afstand in België en in het buitenland. Tijdens het tweede deel van de ochtendsessie zijn we gegaan nader in op het toepasselijk juridische kader en op de vraag of dit afdoend is. Onder meer de kwesties reclame en vergelijking van kredietaanbiedingen komen aan bod, evenals de precontractuele fase binnen het specifieke kader van het krediet op afstand (informatieverstrekking aan de consument, onderzoek van zijn kredietwaardigheid en de wijze waarop hij zijn toestemming uitdrukt).

De zitting zijn na de middag gegaan verder waarbij twee thema's tegen het licht worden gehouden. In eerste instantie werd de rol van de FOD Economie zijn onderzocht vanuit de invalshoek van eventuele inspecties van en sancties tegen kredietgevers die online krediet verstrekken. Vervolgens zijn we gegaan in op het thema van grensoverschrijdend krediet op afstand aan de hand van twee vragen: welke mogelijkheden heeft een particulier die in België verblijft om een krediet op afstand af te sluiten bij een kredietgever die in het buitenland is gevestigd en wat zijn de grensoverschrijdende uitvoeringsmogelijkheden?

Inhoudsopgave

Programma van het colloquium	3
Voorstelling van de studiedag en doelstellingen door D.Martens	5
Kredietverkenning op afstand in België: definitie en overzicht door G.Bogaert.....	8
Kredietverkenning op afstand: hoe zit het in het buitenland en wat zijn de toekomstige trends in België door J.Brugerolle	10
Online reclame en vergelijking van kredietaanbiedingen door R.Steennot	13
De dematerialisatie van het totstandkomingsproces van de kredietovereenkomst: van het identificeren van de klant tot het elektronisch ondertekenen en archiveren van de overeenkomst door H.Jacquemin	15
Rol van de Economische Inspectie: inspecties en sancties door B.Andries.....	18
Grensoverschrijdend krediet op afstand: uitdagingen en kansen door L.Bertalot.....	25
Goed contracteren en uitvoeren over de landsgrenzen heen Hoe doet men dat? door L. Vanfraechem	27
Conclusies door J-M. Delporte.....	35

Programma van het colloquium

8:30 - 9:00	Onthaal
9:00 - 9:20	Opening van de werkzaamheden: voorstelling van de studiedag en doelstellingen Denis Martens, <i>Directeur van het Observatorium Krediet en Schuldenlast</i>

EERSTE DEEL VAN DE WERKZAAMHEDEN

Moderatrice: Chantal De Pauw,
Woordvoester van de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie

9:20 - 10:00	Kredietverlening op afstand in België: definitie en overzicht Gérald Bogaert, <i>Administrateur- Directeur van de N.V. EUROPABANK</i> Kredietverlening op afstand: hoe zit het in het buitenland en wat zijn de toekomstige trends in België? Julien Brugerolle, <i>DG Justitie en Consumentenzaken, Uniteit E1, Europese Commissie</i>
10:00 - 10:20	Koffiepauze
10:20 - 12:00	Juridische aspecten van kredietverlening op afstand <i>Online reclame en vergelijking van kredietaanbiedingen</i> Reinhard Steennot, <i>Professor Universiteit Gent (Financial Law Institute), Voorzitter Raad voor Verbruik</i> <i>De dematerialisatie van het totstandkomingsproces van de kredietovereenkomst: van het identificeren van de klant tot het elektronisch ondertekenen en archiveren van de overeenkomst</i> Hervé Jacquemin, <i>Docent, Université de Namur (Centre de Recherche Information Droit et Société - CRIDS), advocaat bij de Brusselse balie</i> Panel van deskundigen en uitwisselingen met het publiek Leen De Cort, <i>Secretaris-Generaal van de AB-REOC/BV-OECO</i> Olivier Creplet, <i>Advocaat Legacy</i> Thomas De Boe, <i>Product Manager Credit, Keytrade Bank</i>

TWEEDE DEEL VAN DE WERKZAAMHEDEN

Moderator: Robert Geurts,

Eredirecteur-generaal van de FOD Economie, oud-voorzitter van de Raad voor het Verbruik

13:00 -14:10

Rol van de Economische Inspectie: inspecties en sancties

Bruno Andries,
Operationeel Directeur van de Algemene Directie Economische Inspectie van de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie

Panel van deskundigen en uitwisselingen met het publiek

Brigitte Leën,
Juriste - Enforcement, FSMA

Ivo Van Bulck,
Secretaris-generaal van de UPC-BVK, Director Commercial Banking Febelfin

Jean-Philippe Ducart,
Manager Public Affairs & Media Relations van Test-Aankoop

14:10 - 15:40

Krediet op afstand en invordering over de grenzen heen

Grensoverschrijdend krediet op afstand: uitdagingen en kansen

Luca Bertalot,
Secretaris-generaal, European Mortgage Federation – European Covered Bond Council (met de medewerking van Alexandre Giraud, Deputy Director General, Legal, Prudential & Consumer Affairs, Eurofinas)

Goed contracteren en uitvoeren over de landsgrenzen heen. Hoe doet men dat ?

Lotte Vanfraechem,
Advocaat Lex Libris en medewerker Instituut internationaal privaatrecht, Universiteit Gent

Panel van deskundigen en uitwisselingen met het publiek

Philippe Grumbers,
Kandidaat-gerechtsdeurwaarder van het gerechtelijk arrondissement Brussel en vicevoorzitter van de Nationale Vereniging van Kandidaat & Stagiair Gerechtsdeurwaarders

Martijn Dirckx,
Juriste bij het Europees Centrum voor de Consument en ODR-adviseur

15:40 – 16:00

Conclusies

Jean-Marc Delporte,
Voorzitter van het Directiecomité van de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie

Voorstelling van de studiedag en doelstellingen

*Denis MARTENS,
Directeur van het Observatorium voor Krediet
en Schuldenlast*

Dames en heren, in uw respectievelijke titels en hoedanigheden,

Mesdames et Messieurs,

Ik heb het genoegen om het zeven en twintigste colloquium van het Observatorium voor Krediet en Schuldenlast met als titel 'Kredietverstrekking op afstand: risico's, uitdagingen en omkadering' te openen. Ik wil jullie bedanken voor jullie aanwezigheid. Ik bedank ook iedereen die heeft meegewerkt en zich heeft ingezet om de organisatie van dit evenement mogelijk te maken: de sprekers, de moderatoren, de deskundigen van de panels en de personeelsleden van het Observatorium.

Eerst heb ik een mededeling over het Observatorium. Mevrouw Françoise Masai, erevicegouverneur van de Nationale Bank van België en voorzitter van de raad van bestuur van onze vereniging sinds vier maart tweeduizend en twee, heeft deze functie op zesentwintig oktober tweeduizend zeventien neergelegd. Diezelfde dag heeft de raad van bestuur de heer Vincent Magnée, directeur van de Nationale Bank van België, als voorzitter gekozen. Ik maak van de gelegenheid gebruik om mevrouw Masai te bedanken voor alles wat ze de afgelopen vijftien jaar als voorzitter het Observatorium heeft bijgebracht en ik bedank de heer Magnée dat hij ermee heeft ingestemd om de fakkel over te nemen.

En liaison avec les compétences de l'Etat fédéral, l'Observatoire du Crédit et de l'Endettement a pour mission l'étude des services financiers offerts aux personnes physiques, en particulier du crédit, ainsi que de l'étude du surendettement. Il centralise les données économiques, sociales et juridiques se rapportant directement ou indirectement à ces matières. Il analyse ces données en vue d'en dégager les caractéristiques et de permettre notamment la compréhension des situations de surendettement. Les sujets choisis pour l'organisation de nos colloques annuels concernent ces matières, et donc l'ensemble du pays.

C'est le cas du sujet de ce jour, le crédit à distance. C'est un sujet d'actualité et dont l'actualité ne fera sans aucun doute que croître les prochaines années en raison du développement des services offerts par voie électronique, y compris au-delà des frontières.

Quel est le fil rouge de cette journée ?

Ce colloque se penchera sur les questions que pose l'évolution des modes de distribution du crédit en raison de la progression rapide des nouveaux moyens de communication, et spécialement Internet.

Het is mevrouw Chantal De Pauw, verantwoordelijke voor de communicatie en woordvoerster van de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, die deze voormiddag de rol van moderator gedurende het eerste deel van het colloquium voor haar rekening zal nemen.

Deze voormiddagssessie begint met twee voordrachten. De eerste geeft ons een gedetailleerd overzicht van de evolutie van kredietverstrekking op afstand in België. De tweede geeft een stand van zaken van wat er in het buitenland gebeurt, wat wellicht de voorbode is van hetgeen er in de toekomst in ons land staat te gebeuren.

Na een korte pauze gaan we als afsluiter van de voormiddagssessie in op de juridische aspecten van krediet op afstand. Een eerste voordracht gaat enerzijds in op de wettelijke richtlijnen waarmee kredietgevers en kredietbemiddelaars rekening moeten houden wanneer ze online reclame maken. Anderzijds op de manier waarop in een digitale context aan de precontractuele informatieverplichtingen kan worden voldaan. Deze uiteenzetting wordt gevolgd door een presentatie die zich buigt over de kwestie van de dematerialisering van het totstandkomings proces van het kredietcontract, over de identificatie van de klant tot de elektronische ondertekening en archivering van het contract.

Après ces exposés, nous bénéficierons des remarques et réflexions d'un panel d'experts, qui échangeront aussi avec la salle et tenteront de répondre aux questions que vous pouvez vous poser.

C'est Monsieur Robert Geurts, Directeur-général honoraire au SPF Économie, ancien Président du Conseil de la Consommation et administrateur de l'Observatoire, qui assurera le rôle de modérateur durant l'après-midi. Cette après-midi sera composée de deux parties thématiques. La première partie sera consacrée au rôle d'inspection et de sanction de la Direction générale de l'Inspection économique du SPF Economie. On nous expliquera sa mission et ses méthodes d'investigation dans le domaine du crédit aux particuliers. Cette présentation se terminera sur les questions plus spécifiquement liées aux contrats de crédit à distance.

Ici encore, un panel d'experts interviendra et des échanges s'engageront avec la salle.

Het tweede namiddagthema gaat in op de grensoverschrijdende aspecten van de kredietverstrekking en de problemen om in deze context schulden in te vorderen. Twee uiteenzettingen zullen aan dit thema gewijd zijn. De eerste gaat over de plaats van grensoverschrijdende kredietverstrekking binnen het Europese project tot oprichting van een kredietmarkt zonder grenzen waar het vrije verkeer van kredietdiensten gewaarborgd is. De tweede uiteenzetting buigt zich eerst over de bedingen tot aanwijzing van de bevoegde rechter in het kader van grensoverschrijdende contracten binnen de Europese Unie. Vervolgens gaan we in op de regels met betrekking tot grensoverschrijdende handhaving.

Cette thématique se conclura, comme la précédente, par les interventions d'un panel d'experts et des échanges avec la salle.

C'est Monsieur Jean-Marc Delporte, Président du Comité de direction du SPF Economie, P.M.E., Classes moyennes et Energie qui nous fera l'honneur de tirer les conclusions de notre colloque.

Vragen wat we met ons evenement nastreven, is zeker zinvol. Ik wil in dit verband tien jaar en één dag teruggaan in de tijd. We schreven tweeduizend en zeven toen ik als kersvers directeur van het Observatorium het colloquium met als titel 'Vijftig jaar consumentenkrediet, en morgen' afsloot.

Een aantal vragen drongen zich op over de evolutie van betaal- en kredietinstrumenten: het elektronisch overmaken van fondsen, maar ook eventuele veranderingen die gevolgen voor de contractuele relatie hadden door de nieuwe communicatiemiddelen, zoals bijvoorbeeld het online afsluiten van contracten.

Et demain, disais-je ? Eh bien, demain, c'est aujourd'hui. Les progrès technologiques ont été fulgurants. Vivre sans Internet dans la société numérique de 2017, c'est presque comme vivre sans téléviseur. Les algorithmes ont pénétré la quasi-totalité des secteurs économiques, qui progressivement s'adaptent avec plus ou moins de bonne volonté. Mais les questions qui se posent ont-elles évolué tout autant ? C'est ce que nous allons voir aujourd'hui et c'est sans aucun doute le fil rouge du colloque de ce jour.

Une distribution du crédit sans aucune rencontre physique est-elle problématique au regard du prescrit légal (notamment dans la phase précontractuelle : information du consommateur, examen de sa solvabilité et expression de son consentement) ? Peut-elle créer des risques supplémentaires d'endettement excessif ? La question de la régulation et des possibilités d'action des autorités se pose s'agissant des dispositions spécifiques qui régissent les contrats de crédit à distance : quelle effectivité et efficacité des contrôles ? Quelles sont les possibilités pour un particulier résidant en Belgique de contracter un crédit à distance auprès d'un prêteur installé ailleurs en Europe, et quelles sont les possibilités d'exécution par-delà les frontières ? La frontière entre un consommateur dit actif (sollicitant l'offre de crédit) et un consommateur dit passif (sollicité par le dispensateur de crédit) résiste-t-elle encore ?

De werkzaamheden van deze dag zullen ons - denk ik - in staat stellen om bepaalde juridische en niet-juridische aspecten van al deze vragen te verduidelijken.

Avant de clôturer, deux aspects pratiques :

- Je vous remercie par avance de bien vouloir remplir en fin de colloque le formulaire d'évaluation qui se trouve dans votre farde. Vous pourrez les rendre à l'accueil à votre départ ;
- Les textes et les Powerpoint utilisés ce jour seront disponibles en français et en néerlandais dans le courant de la semaine prochaine sur le site Internet de l'Observatoire.

Je vous remercie pour votre attention et je cède maintenant la parole à Madame Chantal de Pauw.

Kredietverkenning op afstand in België: definitie en overzicht

Gérald BOGAERT,
Administrateur-Directeur van de N.V. EUROPABANK

[Powerpoint presentatie](#)

Kredietverlening op afstand bestaat in België reeds tientallen jaren. Heel lang werden kredietaanvragen per post of via telefoon ingediend. Met de komst van het internet en de voorkeur die de consument aan dit medium geeft, is dit een onmisbaar distributiekanaal voor de financiële sector. Het internet heeft in eerste instantie de consument de mogelijkheid gegeven om zich beter te informeren. Zo krijgt hij toegang tot de wetgeving op het consumentenkrediet via de website van FOD Economie, tot de kredietgids en de gedragscodes op de website van BVK, tot de website van het Observatorium Krediet en Schuldenlast, tot de website Vlaams Centrum Schuldenlast, en noem maar op... Vergelijkingsites voor kredieten (zoals spaargids, top compare...) en de vele adviezen komende vanuit verschillende organen zijn er eveneens raadpleegbaar.

De financiële sector heeft haar marketingcommunicatie niet enkel aangepast aan dit nieuw medium met naleving van de wet op het consumentenkrediet maar heeft deze communicatie ook aangepast aan de aanbevelingen van FOD Economie.

De kredietaanvraag per brief werd in eerste instantie vervangen door de mail. Vandaag wordt deze aanvraag in het digitaal proces geïntegreerd. Het krediet wordt via de website van de bank, via PC banking of mobile banking aangevraagd.

Het kredietbeleid van de actoren blijft fundamenteel onveranderd en is van toepassing op alle distributiekanaal (internet – call center – kantoorbezoek...). Het digitaal proces maakt het echter wel mogelijk om de analyse van de kredietaanvragen te verbeteren. De consument moet een kredietaanvraag volledig invullen en controles worden onmiddellijk uitgevoerd. Ik denk voornamelijk aan de CKP, maar indien de kredietaanvrager reeds cliënt is bij de bank, kan het systeem zijn ingegeven inkomsten ook controleren op basis van de historiek van zijn rekening. Het digitaal proces tolereert geen onvolledige aanvraag. De consument kan op elk moment in contact komen met de financiële instelling hetzij via mail/chat, hetzij telefonisch. De invoering van de elektronische handtekening maakt de cliënt/bank relatie nog veiliger.

Binnenkort zal de nieuwe betaalrichtlijn (PSD2) een betere toegang bieden tot de financiële gegevens van de cliënt.

Sinds enkele jaren, zorgen verbeterde kredietprocessen voor een vermindering van het contentieux in consumentenkrediet. Tegen 2020, zullen meer dan 50 % van de kredietaanvragen digitaal worden aangegaan.

Welke verbeteringen kan men aan dit proces alsnog aanbrengen?

- Een uitbreiding van de “positieve centrale” om de risico’s nog meer in te perken.
- Toegang tot het RSZ bestand om na te kijken of de aanvrager wel degelijk tewerkgesteld is op het moment van de kredietaanvraag teneinde valse loonattesten te bestrijden.

Tot slot krijgt de consument dankzij het digitaal proces toegang tot een alomvattende informatie en heeft hij de mogelijkheid om gemakkelijk aanbiedingen te vergelijken. Hij speelt een actievere rol in zijn kredietaanvraag door zijn aanvraag zelf in te dienen. De digitalisering geeft de mogelijkheid en zou in de toekomst het nog meer mogelijk moeten maken om de financiële situatie van een cliënt te controleren en de fraude met “papierdocumenten” zo tegen te gaan. Het zou de wanbetalingen moeten doen verminderen.

Kredietverkenning op afstand: hoe zit het in het buitenland en wat zijn de toekomstige trends in België

*Julien BRUGEROLLE, DG Justitie en Consumentenzaken,
Uniteit E1, Europese Commissie*

*Maria LISSOWSKA
Senior Expert, DG Justitie en Consumentenzaken,
Europese Commissie*

[Powerpoint presentatie](#)

De alomtegenwoordigheid van het internet in ons dagelijks leven heeft de sector van het consumentenkrediet sterk beïnvloed.

Verschillende actoren verstrekken online consumentenkredieten. Het gaat om banken (soms via tussenpersonen), andere financiële instellingen of operatoren die recent op het toneel zijn verschenen en die we bij de FinTechs indelen. Die laatste zijn in verschillende mate bij verschillende stadia van het kredietverstrekkingproces betrokken (bijvoorbeeld door op basis van Big Data andere bemiddelaars een 'credit score' te bezorgen¹). Vergelijkingswebsites spelen in dit systeem ook een belangrijke rol.

Bij de bemiddelaars die kredieten op afstand aanbieden, zien we er ook die uitsluitend kredieten (gewoonlijk gaat het om geringe bedragen en voor een korte termijn) via apps op tablets en smartphones aanbieden.

Een bijzondere soort krediet op afstand is onlangs opgedoken via platforms van het type 'peer-to-peer'. Het volume van deze markt (dat grotendeels uit 'crowdfunding' bestaat, ook wel 'participatiefinanciering' genoemd) werd in 2015 in Europa op 5,431 miljard euro geschat, waarvan nagenoeg 80 % voor het Verenigd Koninkrijk. Deze markt vertegenwoordigt in Europa slechts 1 % van de kredieten aan huishoudens en ondernemingen en is heel wat minder omvangrijk dan de Aziatische markt (94,61 miljard euro). Wereldwijd wordt deze markt door China en de Verenigde Staten gedomineerd. In continentaal Europa (zonder Groot-Brittannië) zijn Frankrijk (319 miljoen euro), Duitsland (249 miljoen euro) en Nederland (111 miljoen euro) de grootste markten voor crowdfunding.

Het gebruik van internet speelt in verschillende stadia een rol bij het onderzoeken, vergelijken en verstrekken van een consumentenkrediet. Momenteel doen consumenten meestal onderzoek op internet voor ze offline een krediet afsluiten, bij een kredietmakelaar of een bank bijvoorbeeld.

Deze onderzoeken kunnen ook via vergelijkingswebsites gebeuren, die de afgelopen tien jaar als paddenstoelen uit de grond zijn geschoten. Het gebruik van internet om onderzoek naar het consumentenkredietaanbod te doen, hangt natuurlijk af van de beschikbaarheidsgraad van internet, van de voorkeuren van de consument en van zijn kennis van het digitale gebeuren.

¹ Bouyon S., 'The Future of Retail Financial Services. What Policy Mix for a Balanced Digital Transformation?', Centre for European Policy Studies, European Credit Research Institute, Brussel, 2017.

In Europa doet de consument in 41,4 % van de gevallen zijn kredietonderzoek via internet, maar de overeenkomst wordt in het 'fysieke' bijzijn van de partijen ondertekend. De reden hiervoor is dat heel wat kredietgevers nog niet het volledige kredietverstrekkingproces op afstand hebben uitgewerkt (met uitzondering van bepaalde operatoren die we hiervoor hebben vermeld).

Volgens de Google Consumer Barometer 2015 verschilt het gebruik van internet naargelang het land en naargelang de stappen in het onderzoeks- en verstrekkingproces:

- 76 % van de consumenten in Zweden, 72 % van de consumenten in Groot-Brittannië en slechts 38 % van de consumenten in België gebruiken het internet om kennis te nemen van de diensten (via websites of apps).
- 27 % van de consumenten in Zweden en Groot-Brittannië gebruiken internet om te onderzoeken welk krediet aan hun voorkeuren beantwoordt. In België bedraagt dat cijfer slechts 8 %.
- Om producten, prijzen en kenmerken te vergelijken, gebruiken 51 % van de consumenten in Estland internet, tegenover 45 % in Zweden en Duitsland en 43 % in Groot-Brittannië. In België bedraagt dat cijfer 28 %.

Het soort apparaat dat de consument bij zijn of haar onderzoek gebruikt (smartphone, computer, tablet) kan het type informatie beperken dat hij/zij over het consumentenkredietaanbod ontvangt. In bepaalde landen (Polen en Estland) wordt in 90 % van de gevallen de computer gebruikt om online informatie te zoeken. Smartphones zijn in Groot-Brittannië en Nederland het populairst om informatie op te zoeken (29 %). Tablets worden vaker in Groot-Brittannië (25 %) en Nederland (22 %) gebruikt en minder vaak in Polen (5 %) en Estland (4 %). In België ligt de gebruiksfrequentie van smartphones en tablets voor deze doeleinden onder de 20 %.

De 'digitale' consument genereert door zijn dagelijks gebruik van internet ook heel wat gegevens over hem- of haarzelf die bij het verstrekken van kredieten kunnen worden gebruikt.

De zogenaamde ongestructureerde gegevens (van Facebook, Twitter, Google+, YouTube, LinkedIn, blogs, callcenters, klachten van klanten, e-mails) maakten volgens een onderzoek van de Europese Commissie² in 2015 62 % van de bewaarde digitale gegevens uit. Deze gegevens worden door alle lagen van de bevolking gegenereerd, niet alleen door jongeren. Deze gegevens worden het vaakst voor marketingdoeleinden en voor het werven van nieuwe consumenten gebruikt.

Wanneer persoonlijke informatie van de consument wordt gebruikt (hoewel die vaak niet bewust door de consument werd verstrekt, maar via zijn surfgedrag op internet werd verkregen), kan de consument gepersonaliseerde aanbiedingen ontvangen. Dergelijke aanbiedingen kunnen zijn keuze beperken omdat hij/zij slechts een beperkt zicht heeft op de beschikbare aanbiedingen op de markt.

Online een kredietovereenkomst afsluiten, is vrij eenvoudig omdat er lage bedragen mee gemoeid zijn. In dergelijke omstandigheden kan de consument de voorkeur geven aan snelheid, ten nadele van bedenktijd en het inwinnen van advies.

² Study on the role of digitalisation and innovation in creating a true single market for retail financial services and insurance, European Union 2016
https://ec.europa.eu/info/system/files/study-digitalisation-01072016_en.pdf

Voor banken of kredietinstellingen kan het verstrekken van krediet op afstand dan weer lastig zijn, met name door het feit dat de identiteit van de consument moeilijk te controleren is. Uiteraard maken bepaalde stappen zoals het bekendmaken en het communiceren van informatie integraal deel uit van het business model van banken of kredietinstellingen. Heel wat van deze leveranciers onderhouden echter een fysiek contact met de consument, met name tijdens het sluiten van de overeenkomst.

Dit verklaart ongetwijfeld het feit dat het online intekenen op een consumentenkrediet in Europa nog beperkt blijft en varieert. Volgens een marktonderzoek dat de Europese Commissie in 2013 uitvoerde³, had 13 % van de consumenten in Letland online een consumentenkrediet afgesloten. In Litouwen bedroeg dat aantal 8 %, in Frankrijk 2,41 % en in het Verenigd Koninkrijk 2 %. In België ging het om 0,2 %.

Deze situatie evolueert echter heel snel. Het aantal consumentenkredieten dat volledig online wordt afgehandeld, neemt toe en dit met name onder impuls van de 'FinTechs'. Hoewel er hierover momenteel nog maar weinig gegevens beschikbaar zijn, is het zeer goed mogelijk dat het aantal online verstrekte consumentenkredieten vanuit een ander land van de Europese Unie in de toekomst ook toeneemt, net zoals de digitalisering van deze sector.

Bij het online verstrekken van kredieten krijgen banken of kredietinstellingen echter nog steeds met bepaalde problemen te maken. Naast de moeilijkheid om de identiteit van de consument te controleren, hebben die te maken met het inschatten van de risico's dat ze niet worden betaald. Deze moeilijkheden verklaren ook de geringe bedragen van de kredieten die online worden verstrekt (om de risico's te beperken) en het lage aantal consumentenkredieten dat momenteel wordt verstrekt vanuit een ander land van de Europese Unie.

Een aanpak die steeds vaker voorkomt, is het vervangen van het kredietwaardigheidsonderzoek van de consument (waarvoor gegevens van de consument zelf vereist zijn) door een statistische evaluatie van de waarschijnlijkheid van niet-betaling via 'scoring' op basis van verschillende gegevens die consumenten online genereren. Deze tendens is wijd verspreid bij kredietgevers die geen banken zijn en die mogelijk geen toegang hebben tot databanken met krediethistorieken. Er zijn ook consumenten (jongeren, personen zonder vast werk, migranten) die een dergelijk historiek niet hebben.

Dit procedé dat gebruik maakt van de mogelijkheden die Big Data en algoritmen bieden, hoeft niet veel te kosten en kan een belangrijk competitief voordeel ten opzichte van andere banken en kredietinstellingen opleveren, die meer traditionele methodes gebruiken. Anderzijds bestaat er een gevaar dat de informatie die wordt gebruikt om een dergelijke 'scoring' te bepalen, zonder het medeweten van de consument wordt verzameld.

Tot slot is het nuttig om te herhalen dat het op afstand verstrekken van consumentenkredieten bepaalde groepen consumenten kan aantrekken die door hun profiel kwetsbaarder zijn (jongeren, personen zonder vast werk, personen in een precaire financiële situatie). Deze consumenten zijn mogelijk minder in staat om aanbiedingen voor consumentenkredieten te vergelijken en om zich een beeld te vormen van de risico's en kosten die ermee gepaard gaan. Hoewel internet hun dus de mogelijkheid biedt om vlotter toegang tot nieuwe financieringsbronnen te hebben (zoals microleningen per sms), kunnen deze leningen echter de financiële situatie van deze consumenten erger maken.

³ Study on the functioning of the consumer credit market in Europe, completed in 2013 published in 2014. The relevant table is on page 336: http://ec.europa.eu/consumers/archive/rights/docs/consumer_credit_market_study_en.pdf

Online reclame en vergelijking van kredietaanbiedingen

Reinhard STEENNOT
Professor Universiteit Gent (Financial Law Institute),
Voorzitter Raad voor Verbruik

[Powerpoint presentatie](#)

Deze presentatie behandelt enerzijds de wettelijke voorschriften waarmee kredietgevers en kredietbemiddelaars rekening moeten houden bij het voeren van online reclame, anderzijds de vraag hoe precontractuele informatieverplichtingen kunnen worden nageleefd in een elektronische context (vb. wanneer kredieten via de website of via e-mail worden aangeboden).

1. Online reclame

Wanneer kredietgevers of kredietbemiddelaars online reclame maken voor consumenten- en/of hypothecaire kredieten, moeten zij rekening houden met verschillende voorschriften inzake reclame die cumulatief van toepassing zijn. Niet enkel de specifieke bepalingen inzake consumenten- en hypothecair krediet moeten worden gerespecteerd, doch tevens de bepalingen inzake oneerlijke handelspraktijken jegens consumenten en de bijzondere voorschriften betreffende reclame langs elektronische weg.

In deze presentatie wordt vooreerst aandacht besteed aan de verboden vormen van kredietreclame (in een elektronische omgeving), met inbegrip van het principiële verbod op direct marketing via elektronische post. Daarna ligt de focus op de vermeldingen die in online kredietreclame moeten worden opgenomen, waarbij in het bijzonder aandacht wordt besteed aan de vermelding van het JKP (en de kosten die daar reeds in opgenomen moeten worden). Onderzocht wordt tenslotte ook op welke wijze inbreuken op de verschillende voorschriften inzake reclame uit Boek VI, Boek VII en Boek XII WER gesanctioneerd kunnen worden, dit zowel privaatrechtelijk als publiekrechtelijk.

2. Precontractuele informatieverplichtingen

Het tweede deel van de presentatie betreft de verplichting in hoofde van de kredietgever / kredietbemiddelaar om de consument informatie te verstrekken. De informatie die de consument op een duurzame drager verstrekt moet worden aan de hand van het SECCI (consumentenkrediet en hypothecaire kredieten niet bestemd voor het verwerven of behouden van zakelijke rechten op onroerend goed) of ESIS (andere hypothecaire kredieten), dient gepersonaliseerd te zijn en dient, op een passende wijze te worden toegelicht. Dit moet de consument niet alleen toelaten met kennis van zaken zijn instemming te verlenen, doch tevens

om verschillende kredietgevers met elkaar te vergelijken. Bijzonder aandacht wordt besteed aan de naleving van deze verplichtingen in een elektronische context, alsook aan de kosten die in het JKP moeten worden opgenomen.

In het geval van een hypothecair krediet met een onroerende bestemming (alsook bij een hypothecair krediet met roerende bestemming dat gepaard gaat met het vestigen van een hypothecaire zekerheid), bestaat tevens de verplichting in hoofde van de kredietgever om een kredietaanbod voor te leggen. Het ESIS moet uiterlijk op het tijdstip waarop het kredietaanbod wordt gedaan worden verstrekt. Dit aanbod kan door de consument onmiddellijk worden aanvaard, in welk geval de consument definitief is verbonden. De consument beschikt niet over een herroepingsrecht, zelfs niet indien de overeenkomst op afstand is tot stand gekomen.

Wat de miskennis van de precontractuele informatieverplichtingen betreft, wordt tot slot ook ingegaan op de problematiek van de bewijslast (die op de kredietgever rust) en de sanctionering. Daarbij zal in het bijzonder gewezen worden op het onderscheid op het vlak van de privaatrechtelijke sanctionering bestaat tussen consumentenkrediet en hypothecaire kredieten (met onroerende bestemming).

De dematerialisatie van het totstandkomingsproces van de kredietovereenkomst: van het identificeren van de klant tot het elektronisch ondertekenen en archiveren van de overeenkomst

Hervé JACQUEMIN
Docent, Université de Namur (Centre de Recherche Information
Droit et Société - CRIDS), advocaat bij de Brusselse balie

[Powerpoint presentatie](#)

Zowel bij hypothecaire kredieten als bij consumentenkredieten, kan het voor de kredietverstrekkers en ook de kredietbemiddelaars interessant zijn gebruik te maken van de informatie- en communicatietechnologieën om het proces van de totstandkoming van de kredietovereenkomst geheel of gedeeltelijk te dematerialiseren. De consumenten van hun kant verwachten steeds vaker dan hen de mogelijkheid wordt geboden om gebruik te maken van e-mail, de website van de kredietverstrekker, een *internet banking* module of zelfs een *app* op hun mobiele apparatuur (smartphone of tablet) om een krediet aan te vragen en de vele stappen te doorlopen die leiden tot de toekenning ervan.

Dat impliceert natuurlijk dat de vigerende wet- en regelgevende bepalingen nauwkeurig zijn omschreven en dat wordt bepaald of de erin voorgeschreven vereisten op een rechtsgeldige manier kunnen worden vervuld in een digitale omgeving.

De focus zal liggen op drie belangrijke verplichtingen:

- de identificatie van de consument om – onder meer – de vereiste raadplegingen te doen bij de Kredietcentrale voor Particulieren (I);
- het afsluiten van de kredietovereenkomst als dusdanig, naar aanleiding waarvan er via elektronische weg verschillende formaliteiten moeten worden vervuld (II);
- de archivering van de via elektronische weg afgesloten overeenkomst (III).

1. Verificatie van de identificatiegegevens van de consument

Zowel voor consumentenkrediet als voor hypothecair krediet verplicht het boek VII van het Wetboek van Economisch Recht (WER) de kredietverlener om de identificatiegegevens van de consument te verifiëren, onder meer aan de hand van zijn identiteitskaart. Doel van de maatregel is onder meer een efficiënte raadpleging mogelijk te maken van de Kredietcentrale voor Particulieren.

Parallel hiermee worden er aan de kredietverleners identificatieverplichtingen opgelegd in overeenstemming met de wet tot het voorkomen van het witwassen van kapitalen en de financiering van terrorisme (nieuwe wet van 18 september 2017).

Praktisch gezien rijst de vraag of de middelen die kunnen worden aangewend in het ene of het andere geval (elektronische identiteitskaart? gekwalificeerd certificaat voor elektronische handtekening? enz.) soortgelijk zijn en vooral of het mogelijk is dat te doen zonder de fysieke aanwezigheid van de betrokken partijen. Geen onschuldige vraag in het licht van de burgerrechtelijke of strafrechtelijke sancties die de kredietverleners riskeren als ze deze vereisten niet nauwgezet naleven.

2. Het afsluiten van de kredietovereenkomst als dusdanig

Artikel VII.78 van het Wetboek van Economisch Recht licht de formaliteiten toe die moeten worden vervuld bij de totstandkoming van een overeenkomst van consumentenkrediet (cf. art. VII.134 van het WER voor het hypothecair krediet).

De kredietovereenkomst wordt gesloten door de handmatige of de elektronische *handtekening* van alle contracterende partijen. Wanneer het gaat om een elektronische handtekening, wordt er verwezen naar een gekwalificeerde elektronische handtekening of naar een gekwalificeerd elektronisch zegel, zoals bedoeld in de verordening (EU) nr. 910/2014 betreffende de elektronische identificatie en vertrouwensdiensten (eIDAS-verordening). Er is in het Wetboek ook sprake van een andere vorm van elektronische handtekening, waarvan de functionele kwaliteiten worden toegelicht.

Er is ook vereist dat de overeenkomst wordt opgesteld op een *duurzame drager*.

Elke overeenkomstsluitende partij evenals de kredietbemiddelaar moet een *exemplaar* van de kredietovereenkomst krijgen.

En tot slot moet de consument, in bepaalde gevallen, zijn handtekening laten voorafgaan door een *handmatige vermelding*.

Terwijl de naleving van die vereisten in een “papieren” omgeving doorgaans geen problemen stelt, vergt de identificatie van de procedés die kunnen worden gebruikt bij het elektronisch afsluiten van de overeenkomst meer omzichtigheid. Er worden in de uiteenzetting mogelijke oplossingen geformuleerd.

Ook het vervullen van de formaliteiten rond de opmaak van de akte van overdracht van loon in een digitale omgeving komt aan bod.

3. Elektronische archivering van de kredietovereenkomst

Om specifieke wettelijke verplichtingen na te leven of, algemeen gezien, om geschillen te voorkomen uitgaande van de vigerende verjaringstermijnen, moeten de kredietverlener en/of de kredietbemiddelaar diverse inlichtingen die tijdens het precontractuele stadium werden vergaard en ook de overeenkomst als dusdanig bewaren.

In overeenstemming met de eIDAS-verordening wordt de elektronische archivering niet onderworpen aan een regime *ad hoc*. Toch heeft de Belgische wetgeving het initiatief

genomen om specifieke regels ter zake in te voeren, meer bepaald in het boek XII van het Wetboek van Economisch Recht.

De uiteenzetting zal een toelichting geven bij die regels, die op hetzelfde model zijn gestoeld als die van de eIDAS-verordening. Daarbij zal een onderscheid worden gemaakt tussen de voorwaarden die van toepassing zijn op de al dan niet gekwalificeerde elektronische archiveringsdiensten (en de vertrouwensdienstenverleners die ze leveren). Er wordt ook stilgestaan bij de effecten die resulteren uit de ene of de andere hypothese in hoofde van de gebruiker.

Rol van de Economische Inspectie: inspecties en sancties

*Bruno ANDRIES,
Operationeel Directeur van de Algemene Directie
Economische Inspectie van de FOD Economie, KMO,
Middenstand en Energie*

[Powerpoint Presentatie](#)

De missie van de Federale Overheidsdienst Economie bestaat er uit : “De voorwaarden te scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België”, door

- het concurrentievermogen van de markt van goederen en diensten op federaal niveau te bevorderen;
- een competitieve en evenwichtige goederen- en dienstenmarkt te waarborgen ;
- de duurzaamheid van de ontwikkelingen op deze markt te garanderen.

Eén van de algemene directies die meewerkt in het bereiken van deze missie is de Algemene Directie Economische Inspectie. Haar opdracht bestaat er vooral uit:

- de rechten van de consumenten en van de ondernemingen te beschermen via voorlichting, preventie en beteugeling;
- de alternatieve oplossing van handelsgeschillen stimuleren;
- de economische fraudebestrijding te coördineren;
- de toepassing van het Wetboek Economisch Recht en nog een aantal andere wetten en uitvoeringsbesluiten te controleren.

De Algemene Directie Economische Inspectie is – specifiek in het kader van het thema van het colloquium van 23 november 2017 - ook belast met het toezicht en de controles op de toepassing en naleving van de bepalingen van Titel 4 (kredietovereenkomsten) van Boek VII van het Wetboek Economisch recht (WER) en aanverwante wetgevingen (zoals bvb de wet op de minnelijke invordering voor schulden uit kredietovereenkomsten).

1. Onderzoeken en opsporingsmethodes

De punctuele onderzoeken die de ADEI voert, gebeuren enerzijds ingevolge meldingen die zij ontvangt. Deze meldingen worden ingediend door consumenten, advocaten, schuldbemiddelaars, medewerkers van OCMW's en CAW's, kredietgevers en –bemiddelaars... Anderzijds worden er ook grootschalige onderzoeken georganiseerd op eigen initiatief, naar aanleiding van een algemeen onderzoek of op vraag van het bevoegde kabinet of een parket.

Hiertoe heeft het WER via artikel 3 van Boek XV haar een aantal opsporingsmethodes aangereikt.

De ambtenaren die door de Minister werden aangesteld om de inbreuken op het WER op te sporen en vast te stellen, hebben de volgende bevoegdheden:

- a) Ze kunnen zich tijdens de gewone openings- of werkuren of op het ogenblik dat de producten of diensten worden aangeboden of er aanwijzingen zijn dat de producten of diensten worden aangeboden, toegang verschaffen tot of zich toegang laten verschaffen tot alle plaatsen waarvan zij op redelijke gronden van oordeel zijn dat de betreding ervan voor het vervullen van hun taak noodzakelijk is.
- b) Ze kunnen alle nuttige vaststellingen doen, alle onderzoeken, controles en opsporingen uitvoeren en alle informatie verzamelen die zij noodzakelijk achten voor het verzekeren van een daadwerkelijke naleving van de bepalingen van het WER;
- c) Ze kunnen elke persoon ondervragen over elk feit waarvan de kennis ervan nuttig is voor de opsporing of de vaststelling;
- d) Zich op eerste vordering, zonder verplaatsing of na zich naar de in de bepaling onder 1° bedoelde plaatsen te hebben begeven, alle inlichtingen, documenten, stukken, boeken, bescheiden, gegevensbestanden en geïnformatiseerde dragers van gegevens laten verstrekken die zij tot het volbrengen van hun taken nodig achten en hiervan gratis afschrift nemen, of ze gratis meenemen tegen afgifte van een ontvangstbewijs.
Wanneer de geïnformatiseerde dragers toegankelijk zijn via een informaticasysteem of via elk ander elektronisch apparaat, hebben zij het recht zich de op die informatiedragers geplaatste gegevens in een leesbare en verstaanbare vorm te doen voorleggen, in de door hen gevraagde vorm tegen afgifte van een ontvangstbewijs;
- e) Zich op eerste vordering door elke persoon gratis alle inlichtingen laten verstrekken die de identificatie mogelijk maken van personen die het voorwerp uitmaken van een onderzoek, voor zover de identificatie niet door andere middelen bekomen kan worden en het onderzoek kadert in het opsporen en vaststellen van de inbreuken op de bepalingen van het Wetboek van economisch recht die betrekking hebben op de informatieverplichtingen, de inschrijving in de Kruispuntbank van Ondernemingen, de overeenkomsten op afstand, de oneerlijke handelspraktijken en beroepspraktijken, de ongewenste communicaties en de namaak en piraterij.

De controleagenten hebben tevens de bevoegdheid om vaststellingen te doen door middel van het maken van beeldmateriaal, ongeacht de drager ervan, en geluidsmateriaal van openbare communicatie of telecommunicatie, of van private communicatie of telecommunicatie waaraan de ambtenaar zelf deelneemt, en op voorwaarde dat aan de voorgeschreven procedure, voor de vaststellingen op basis van dit beeldmateriaal, wordt voldaan.

De controleagenten kunnen eveneens beeldmateriaal van derden gebruiken, voor zover deze personen dit materiaal rechtmatig hebben gemaakt of verkregen.

De agenten die de naleving van Boek VII controleren hebben eveneens de bevoegdheid om de onderneming te benaderen door zich voor te doen als cliënten of potentiële cliënten, zonder dat zij hun hoedanigheid en de omstandigheid dat de bij deze gelegenheid gedane

vaststellingen kunnen worden aangewend voor de uitoefening van het toezicht, moeten mededelen. Met andere woorden, zij mogen Mystery shoppen. Deze opsporingsmethode wordt echter uitzonderlijk gebruikt en enkel als aanvullend middel aan de klassieke onderzoeksmethodes.

2. Concreet

Indien er onderzoeken worden opgestart naar aanleiding van een melding door een consument of schuldbemiddelaar, wordt aan de kredietgever het volledige dossier opgevraagd. In de meeste gevallen is het pas dan dat kan worden vastgesteld op welke wijze een kredietaanvraag werd ingediend en via welke weg (een onafhankelijk kredietbemiddelaar, een agentschap, een handelszaak of van op afstand) de realisatie van de overeenkomst gebeurde.

Ook bij een onderzoek op eigen initiatief door de controleagent worden aan de kredietgevers een groot aantal kredietovereenkomsten opgevraagd waarvan voorafgaand niet geweten is hoe zij tot stand kwamen.

Dit verklaart waarom er geen specifieke statistieken omtrent het aantal onderzoeken betreffende kredietovereenkomsten op afstand bestaan.

Er zijn de ADEI trouwens slechts een paar kredietgevers bekend die quasi volledig op afstand werken, bijvoorbeeld de postorderbedrijven die ook krediet aanbieden. Een aantal kredietgevers hebben ook zeer performante online-tools ontwikkeld waardoor een kredietaanvraag en de verdere afhandeling grotendeels of zelfs al volledig op afstand kan gebeuren. Het is zelfs al mogelijk om een hypotheccair krediet volledig op afstand te bekomen.

Een aantal andere kredietgevers staan ook al zeer ver in het ontwikkelen van een digitaal aanvraag- en realisatieplatform. Sommige kredietgevers eisen toch nog een manuele ondertekening van de kredietovereenkomst. Anderen werken volledig elektronisch via ondertekening door de E-ID.

De ADEI heeft totaal niets tegen deze werkwijze, op voorwaarde dat de consument dezelfde mate van informatie bekomt en kan bekomen dan wanneer hij zich tot een lokaal agentschap of kantoor zou richten.

3. Problemen - vaststellingen

Uit de onderzoeken door de ADEI zijn geen precieze cijfers te halen van het aandeel kredietovereenkomsten, gerealiseerd op afstand, maar er kunnen wel een aantal algemene pijn- of werkpunten afgeleid worden of zaken naar voren gebracht worden die aanleiding geven tot soms onduidelijke situaties en/of interpretaties die n.a.v. de detailonderzoeken kunnen opduiken.

- a) Een eerste specifiek probleem dat meer voorkomt bij kredietovereenkomsten die op afstand worden gerealiseerd, is het feit van de overschrijding van de geldigheidsduur van de consultatie van de Centrale voor kredieten aan particulieren. De geldigheidsduur van een consultatie is 20 dagen. De ganse procedure (kredietaanvraag, kredietwaardigheidsonderzoek, onderzoek bewijsstukken, ondertekening door de betrokken partijen en de uiteindelijke validatie van het kredietcontract) zou binnen die periode van 20 dagen moeten afgerond zijn. Uit hetgeen de ADEI vaststelt blijkt dat de

consumenten hun ondertekende kredietovereenkomst soms niet onmiddellijk terug- of doorzenden aan de kredietgever waardoor deze termijn wordt overschreden.

- b) Veel kredietgevers schakelen meer en meer over op kredietaanvragen op afstand, hetzij via telefoon, hetzij online via de website. Bij analyse van de contracten door de agenten van de ADEI is het dan ook niet altijd of onmiddellijk duidelijk of een kredietovereenkomst effectief op afstand werd gerealiseerd dan wel of er sprake zou kunnen zijn van leuren met krediet. De eventuele scheidingslijn met “leuren met krediet” moet dan verder onderzocht worden en bewijsstukken moeten voorgelegd worden.
- c) Uit de onderzoeken van de ADEI blijkt dat het aandeel van “fraudegevallen” waarbij aan de kredietgever een valse identiteit of bewijsstukken worden doorgegeven door de consument toch hoger ligt bij kredietovereenkomsten op afstand dan bij krediet dat via een persoonlijk contact werd gerealiseerd. Blijkbaar hebben oplichters nog een zekere gêne om bij een persoonlijk contact de kredietbemiddelaars die zij tegenover zich hebben te bedriegen en beliegen.
- d) Er kan ook vastgesteld worden dat de “volledigheid” van het kredietdossier, zijnde de door de consument aangebrachte vermeldingen en ingevulde informatie soms onvoldoende wordt gecontroleerd door de kredietgever of –bemiddelaar.
- e) Ook opvallend bij contracten die op afstand werden gesloten, is dat uit de klachten blijkt dat de consument vaak niet op de hoogte is van bepaalde modaliteiten van het contract dat hij heeft ondertekend. Het is belangrijk dat de volledige precontractuele informatie (bijvoorbeeld het SECCI) aan de consument wordt overgelegd en dat deze hiervan volledig bewust gemaakt wordt.

4. Specifieke bepalingen voor Kredietovereenkomsten op afstand

Een aantal wettelijke voorschriften in het WER hebben expliciet betrekking op kredietovereenkomsten op afstand.

- a) De strikte reclamevoorschriften gelden eveneens voor consumentenkredieten op afstand. De kredietsector moet zich ervoor behoeden om te verwijzen naar de “snelheid” waarmee een krediet op afstand kan worden verkregen, dit is namelijk een verboden reclamereg, zoals voorzien in artikel VII. 65, §1, 2° WER
- b) Ook bij kredietovereenkomsten op afstand moet de precontractuele informatie die boek VII oplegt verschaft worden, maar er zijn twee afwijkingen voorzien in artikel VII.70 WER.
- c) Ook voor de verplichting inzake het verschaffen van een passende toelichting, geldt een afwijkende regel (art. VII.74 WER).

Een aantal algemene controleverplichtingen door de kredietprofessional moeten ook gebeuren voor een kredietovereenkomst op afstand:

- a) Zoals art. VII.76 WER oplegt, moet ook bij kredietovereenkomsten op afstand de identiteit van consumenten gecontroleerd worden.
- b) Ook bij een kredietovereenkomst op afstand moet de consument alle contractuele/algemene voorwaarden ontvangen, evenals een kopie van de kredietovereenkomst, en dit op een duurzame drager (cfr. art. VII.78, §1, eerste lid WER

- c) Wanneer de kredietovereenkomst op afstand het gefinancierde goed, verkocht op afstand, vermeldt, kan de levering plaatsvinden voor het sluiten van de overeenkomst maar ook dan geldt dat de consument de overeenkomst en de bijhorende voorwaarden sowieso moet ontvangen (Cfr. art. VII.93 WER)
- d) Bij een kredietovereenkomst op afstand geldt uiteraard ook de regel dat bepaalde vermeldingen door de consument met de hand geschreven of eigenhandig moeten aangebracht worden.
- e) Het is ook belangrijk dat bij de contacten op afstand de kredietgever of kredietbemiddelaar de consument op de hoogte brengt van de precontractuele informatie en verplichtingen, zoals die zijn opgenomen in Boek VI, artikel 54 en volgenden voor wat betreft de overeenkomsten op afstand met betrekking tot financiële diensten.

5. Gevaren

De reguliere kredietgevers en –bemiddelaars zijn gekend door de ADEI en andere toezichthouders en maken regelmatig het onderwerp uit van een onderzoek (hetzij na klacht, hetzij in het kader van een onderzoek op eigen initiatief).

Sedert 2010 ontvangt de ADEI jaarlijks een aantal meldingen over “fictieve kredietgevers” die zich via sociale media aanbieden. Er worden mooie websites gemaakt, mailberichten gestuurd of berichten via facebook gepost om “reclame” te maken voor het verstrekken van leningen, en dit zonder al te veel formaliteiten en tegen een lage intrestvoet. De aanvrager moet enkel een aanzienlijke dossierkost of verzekeringspremie betalen via bijvoorbeeld Western Union of Worldpay waarna de fondsen hem ter beschikking zullen worden gesteld. Na betaling wordt er echter geen geld gestort. Uiteraard kunnen deze transacties niet herleid worden tot een rekeninghouder. Het gaat louter om oplichtingspraktijken.

Meestal zijn de opstellers van dit genre berichten niet op te sporen omdat ze ergens vanuit het buitenland opereren of zijn de aangemaakte mailadressen al afgesloten eer de melding bij de ADEI terecht komt.

Sedert de oprichting van het Meldpunt (begin 2016) bestaat er een scenario voor de aangifte van dit type van praktijken. Indien via het scenario “spam krediet” meldingen worden ingediend, gaat de ADEI na of de afzenders te herleiden zijn tot handelend vanop Belgisch grondgebied. In 2016 hebben we zo 2 Belgische oplichters kunnen identificeren waartegen werd opgetreden.

Een paar jaar geleden dook eveneens het fenomeen van de payday leningen, de quick loans of minileningen op. De kredietnemers konden online of telefonisch een kleine en snel terug te betalen lening aanvragen. Het aan te vragen bedrag varieerde tussen de 50 € en 800 € en de lening moest na een paar weken of één maand al terugbetaald worden. Er werden geen “intresten” gevraagd, de consumenten moesten enkel bijkomende kosten van ongeveer 50 € op één maand betalen.

De FOD Economie is steeds van oordeel geweest dat beide ondernemingen bewust de toen geldende wetgeving omzeilden door een uitzonderingsregel in te roepen en stelde daarvoor een Pro Justitia tegen beide ondernemingen op dat aan de bevoegde parketten werd bezorgd. Op wetgevend vlak werd de wet gewijzigd in die zin dat de jaarkost van 50 € waarop beide ondernemingen zich baseerden om de uitzonderingsgrond van de wet in te roepen, werd herleid tot een maandelijkse kost.

Uiteindelijk zette één onderneming haar activiteiten in België stop. De tweede onderneming werd door de rechtbank van eerste aanleg te Brussel in 2016 veroordeeld voor de aanrekening van niet-voorzien of niet-wettelijke bedragen en het aanbieden van consumentenkrediet zonder erkenning.

6. Sanctiemogelijkheden of –middelen

- a) Proces-Verbaal van Waarschuwing-PVW = verwittigingsprocedure waarbij een termijn wordt gegeven tot stopzetting van een inbreuk en de overtreder de kans wordt geboden zich in orde te stellen – aangetekend – binnen 30 dagen volgend op de vaststelling van de feiten

Gevolgen van een PVW: als geen gevolg -> Vordering tot staking of inlichten Procureur des Konings of transactieprocedure.

- b) Pro-Justitia-PJ = proces-verbaal met bewijskracht tot bewijs van het tegendeel
- a. Nadat geen gevolg werd gegeven aan PVW (kwade trouw)
 - b. Bij ernstige feiten of veel gedupeerden

PJ kan gericht worden aan de Directeur-Generaal van de economische inspectie – met transactie die in geval van betaling de strafvordering doet vervallen.

PJ kan direct gericht worden aan PdK (zie b) of na niet-betaling van de transactie.

7. Sancties

Indien de controleagenten van de ADEI inbreuken vaststellen tegen de naleving van de wettelijke voorschriften, zijn er verschillende specifieke sanctiemogelijkheden. Ook de FSMA kan een paar van deze sanctiemogelijkheden toepassen, samen met nog andere administratieve sancties die specifiek aan haar toegewezen zijn (bijvoorbeeld een bijzonder commissaris vaststellen, administratieve geldboete opleggen of bevel- en dwangprocedures – artikelen XV. 66 en 67 en 67/1 tem 3 en 31/3).

- a) In Titel 5 van Boek VII worden de burgerlijke sancties opgesomd - VII.194 e.v.

Samengevat zijn er 2 types van burgerlijke sancties voor wat betreft krediet. Via de vrederechter of van rechtswege.

- De vrederechter kan een overeenkomst nietig verklaren of de verplichtingen van de consument verminderen tot hoogstens de prijs van het goed of dienst bij contante betaling of tot het ontleende bedrag, en dit met behoud van de voordelen van een betaling in termijnen. De inspectie stelt wel vast dat de gedupeerde consumenten – zelfs na een gemotiveerd advies in hun dossier door de inspectie - weinig beroep doen op een uitspraak door de Vrederechter. Dit waarschijnlijk omwille van het feit dat verlies van de rechtszaak kosten met zich meebrengt. Immers, indien de rechter een uitspraak zou doen in hun nadeel worden ze veroordeeld tot betaling van de proceskosten.
- Ingevolge bepaalde praktijken of overtredingen, zijn de verplichtingen van de consument van rechtswege beperkt tot de prijs bij contante betaling van het goed of dienst of tot het

ontleende bedrag, Concreet betekent dit dat de consument automatisch geen intresten moet betalen op zijn krediet indien er een inbreuk tegen dergelijke bepaling werd vastgesteld.

De consument kan bijvoorbeeld ook terugbetaling eisen van de door hem gestorte bedragen, verhoogd met de som van de wettelijke intresten (VII.197), of is niet verplicht het gefinancierde goed terug te geven (VII.198).

Als conclusie kan gesteld worden dat wanneer de ADEI een gemotiveerd advies geeft aan de klager, hij hiermee ook naar de rechter kan stappen of een automatische sanctie kan afdwingen, voor zoverre de inspectie dit al niet automatisch bekwam n.a.v. haar onderzoek voor individuele klagers.

b) Strafrechtelijke sancties, zoals voorzien in Boek XV

De inbreuken op de bepalingen van het Wetboek worden bestraft met een sanctie tussen niveau 1 en niveau 6.

- De sanctie van niveau 1 bestaat uit een strafrechtelijke geldboete van 26 tot 5.000 euro.
- De sanctie van niveau 2 bestaat uit een strafrechtelijke geldboete van 26 tot 10.000 euro.
- De sanctie van niveau 3 bestaat uit een strafrechtelijke geldboete van 26 tot 25.000 euro.
- De sanctie van niveau 4 bestaat uit een strafrechtelijke geldboete van 26 tot 50.000 euro.
- De sanctie van niveau 5 bestaat uit een strafrechtelijke geldboete van 250 tot 100.000 euro en een gevangenisstraf van één maand tot één jaar of uit één van die straffen alleen.
- De sanctie van niveau 6 bestaat uit een strafrechtelijke geldboete van 500 tot 100.000 euro en een gevangenisstraf van één jaar tot vijf jaar of uit één van die straffen alleen.

De meeste straffen voor wat betreft Boek VII m.b.t. consumentenkredieten voorzien in een sanctieniveau 5. Voor wat betreft een inbreuk te kwader trouw op de reclamevoorschriften geldt een sanctieniveau 3.

c) Administratieve sancties – XV.67

Schrapping en andere herstelmaatregelen, toepasselijk op kredietgevers en kredietbemiddelaars

Indien de FOD Economie aan de FSMA bij gemotiveerde kennisgeving meedeelt, na betrokkene te hebben gehoord, dat een in België vergund kredietgever of ingeschreven kredietbemiddelaar de bepalingen van Boek VII, titel 4 (met uitzondering van hoofdstuk 4) heeft geschonden of ernstig schendt, schrapt de FSMA ambtshalve de vergunning of inschrijving zonder een nieuw onderzoek ten gronde van het dossier.

d) De vordering tot staking – VTS - XV.17

De controleagenten zijn eveneens bevoegd voor het opsporen en vaststellen van daden, die – zonder strafbaar te zijn – het voorwerp kunnen zijn van een VTS op initiatief van de minister.

e) Definitief of tijdelijk verbod om gereguleerde verrichtingen uit te oefenen – XV.127

De rechter kan het definitieve of tijdelijke verbod uitspreken om, zelfs voor rekening van een ander, door Boek VII, titel 4, hoofdstuk 1 (d.i. consumentenkrediet) gereguleerde verrichtingen uit te voeren. Dit houdt dus een tijdelijk of definitief beroepsverbod in. Dit gebeurt dan naar aanleiding van een rechtszaak waarin de kredietgever of – bemiddelaar werd vervolgd ingevolge een dossier van de inspectie.

Grensoverschrijdend krediet op afstand: uitdagingen en kansen

*Luca BERTALOT,
Secretaris-generaal, European Mortgage Federation -
European Covered Bond Council (met de
medewerking van Alexandre Giraud, Deputy Director
General, Legal, Prudential & Consumer Affairs,
Eurofinas)*

[Powerpoint presentatie](#)

De kwestie van het grensoverschrijdende krediet op afstand is nauw verbonden met het Europese project en met de doelstelling om een interne markt zonder binnengrenzen tot stand te brengen, waarin het vrije verkeer van diensten (en van andere vrijheden) is gewaarborgd.

In dat opzicht wil de Europese Commissie de grensoverschrijdende activiteit bevorderen en een interne markt voor kredietovereenkomsten creëren. Doel hierbij is de nationale barrières weg te werken en alle consumenten de mogelijkheid te bieden om te kiezen uit de ruime waaier van financiële diensten die in de hele Unie wordt aangeboden, ongeacht of de dienstverlener nationaal dan wel buitenlands is, tegen de beste prijzen en met de waarborg van een goede bescherming. De Europese Commissie wenst tevens dat ook de financiële dienstverleners de voordelen kunnen plukken van een grensoverschrijdende kredietmarkt.

Een aanloop hierin vormde de eerste Europese richtlijn inzake consumentenkrediet, die in 1987 werd aangenomen en in 2008 een update kreeg.

De gesprekken over de bevordering van de grensoverschrijdende activiteit inzake vastgoedkredieten gingen van start in 2003 naar aanleiding van de publicatie van een sectoraal witboek. Dat overleg kreeg concreet vorm in de aanneming van een specifieke Europese richtlijn in 2014.

Meer recentelijk heeft de Europese Commissie een actieplan gelanceerd met denkpistes om aan de Europese consumenten een ruimere keuze en een betere toegang te bieden tot financiële diensten in de hele Unie. Het actieplan omvat onder meer een pijler met betrekking tot de rol van de technologieën. Volgens de Commissie wordt een verhoogde integratie van de financiële dienstenmarkt in grote mate bepaald door innovatieve online diensten.

Volgens de Europese Commissie koopt amper 7% van de consumenten financiële diensten in een andere Lidstaat van de Unie. Het is dus duidelijk dat de impact van de richtlijnen inzake consumentenkrediet en vastgoedkrediet zeer beperkt is gebleven. Door te focussen op de bescherming van de consument – een aspect dat inderdaad van cruciaal belang is voor de ontwikkeling van een moderne kredietmarkt en een innovatieve eenheidsmarkt – gaan de richtlijnen niet in op de structurele hindernissen die de financiële dienstverleners in het kader van een grensoverschrijdend aanbod op hun pad vinden.

Zonder de moeilijkheden die te maken hebben met culturele verschillen en taalbarrières te onderschatten, komt het ons voor dat de verwijdering van die hindernissen (zoals de verschillen tussen de procedures van insolventie en schuldvordering en de problemen van toegang tot de kredietregisters op een grensoverschrijdende basis), een voorafgaande voorwaarde is voor de ontwikkeling van een eenheidsmarkt.

We moeten natuurlijk afwachten of het actieplan, dat er onder meer naar streeft de wet- en regelgevende hindernissen voor de ondernemingen uit de weg te ruimen, meer succes zal oogsten. Eén ding staat vast: de snelle en recente ontwikkeling van de financiële technologieën opent nieuwe kansen, zowel voor de consumenten als voor de ondernemingen, en biedt dus nieuwe perspectieven voor een verdieping van de eenheidsmarkt.

Goed contracteren en uitvoeren over de landsgrenzen heen. Hoe doet men dat?

*Lotte VANFRAECHEM,
Advocaat Lex Libris, Medewerker Universiteit Gent
(Institute for Private International Law)*

Vandaag zal ik spreken over 1° de internationale bevoegdheid en meer specifiek de forumkeuze bij internationale contractsluiting, 2° het toepasselijk recht, en 3° de grensoverschrijdende tenuitvoerlegging.

1. De internationale bevoegdheid

1.1. Rechtsbron

De internationale rechterlijke bevoegdheid wordt sedert 1968 communautair geregeld voor de lidstaten van wat nu de EU is. Het toenmalige EEX-Verdrag is in de loop der jaren verschillende malen gewijzigd, en met ingang van 1 maart 2002 vervangen door de Brussel I Verordening. Sinds 10 januari 2015 is een nieuwe versie van toepassing: de Brussel *Ibis* Verordening (nr. 1215/2012).

Uiteraard kunnen er ook bindingen zijn met derde landen (niet-EU), waardoor internationale verdragen van toepassing kunnen zijn, of nationaal IPR. Daarover zal ik het vandaag niet hebben. Van zodra er een binding is met een EU-lidstaat, wordt de Brussel *Ibis* Verordening doorgaans toegepast.

1.2. Fora

a) Basisregel

Het uitgangspunt is de bevoegdheid of rechtsmacht van de rechter van de woonplaats van de verwerende partij (artikel 4.1). De rechtsmacht hangt dan af van de processuele positie van de partijen. Wie eist, die reist: diegene die het initiatief neemt, de eiser, moet zich wenden tot de rechter in het land van de andere partij, de verweerder.

Van die basisregel wordt afgeweken wanneer beschermende bevoegdheidsregels van toepassing zijn (zoals de artikelen 17-19 voor consumenten). Van die basisregel wordt

eveneens afgeweken wanneer er een (exclusieve) forumkeuze is gemaakt (artikel 25) of de bevoegdheid wordt geaccepteerd (artikel 26).

b) Beschermende bevoegdheidsregels

Toepassingsgebied

Voor consumenten is een bijzondere, beschermende bevoegdheidsregeling uitgewerkt.

Een consument in de zin van de Brussel *Ibis* Verordening is een persoon die een overeenkomst sluit voor een gebruik dat als niet bedrijfs- of beroepsmatig kan worden beschouwd (artikel 17 aanhef).

De regeling is van toepassing op “*leningen op afbetaling of andere krediettransacties ter financiering van de verkoop van zulke zaken*” (artikel 17.1 sub b). “Zulke zaken” verwijst naar artikel 17.1 sub a, namelijk “*roerende lichamelijke zaken*”. Dit geldt ook voor “actieve consumenten”.

De regeling is daarnaast ook van toepassing op dienstenovereenkomsten gesloten met zogenaamde “passieve consumenten” (artikel 17.1 sub c). Een consument is “passief” in de zin van de Brussel *Ibis* Verordening wanneer de wederpartij commerciële of beroepsactiviteiten ontplooit in de lidstaat waar de consument woonplaats heeft, of dergelijke activiteiten met ongeacht welke middelen richt op die lidstaat, of op meerdere staten met inbegrip van die lidstaat, en de overeenkomst onder die activiteiten valt. In de rechtsleer werd meestal geoordeeld dat de beschermende bevoegdheidsregel van oud artikel 13.3 EEX-Verdrag niet van toepassing was op kredietovereenkomsten, omdat alleen de kredietovereenkomst ter financiering van de verkoop van roerende lichamelijke zaken een consumentenovereenkomst was o.g.v. artikel 13.2 (*a contrario* redenering) en omdat kredietverlening niet werd beschouwd als dienstverstrekking (volgens de oorspronkelijke tekst ging het enkel om overeenkomsten van dienstverstrekking of levering van roerende lichamelijke zaken). Artikel 17.1 sub c Brussel *Ibis* Verordening lijkt wel te moeten worden toegepast op kredietovereenkomsten met passieve consumenten, nu artikel 17.1 sub c alle overeenkomsten viseert (geen beperking tot dienstverstrekking en koop van roerende lichamelijke zaken) en nu het Hof van Justitie heeft geoordeeld dat kredietovereenkomsten dienstverstrekkingsovereenkomsten zijn (HvJ C 249/16, 15 juni 2017, Kareda/ Benkö).

Voor de toepassing van artikel 17.1 sub c is niet vereist dat de overeenkomst op afstand wordt gesloten, al kan dit wel een aanwijzing zijn dat het een passieve consumentenovereenkomst in de zin van artikel 17.1 sub c betreft (HvJ C-190/11, 6 september 2012, Mühlleitner).

Borgen lijken geen consumenten te zijn in de zin van de artikelen 17 e.v. Brussel *Ibis* Verordening.

Bevoegdheidsregel

Een consument krijgt steeds de keuze (artikel 18.1) om te procederen hetzij voor de rechters van de lidstaat van woonplaats van de wederpartij (*forum domicilii*), hetzij voor zijn eigen rechters (*forum actoris*). De wederpartij kan de consument slechts dagvaarden voor de rechters van de lidstaat van woonplaats van de consument (*forum domicilii*).

Afwijking via forumkeuze kan alleen (artikel 19) bij overeenkomst gesloten na het ontstaan van het geschil, die aan de consument de mogelijkheid geven de zaak bij andere gerechten aanhangig te maken, of waarbij een consument en zijn wederpartij, die op het tijdstip waarop de overeenkomst wordt gesloten woonplaats of hun gewone verblijfplaats in dezelfde lidstaat hebben, de gerechten van die lidstaat bevoegd verklaren, tenzij het recht van die lidstaat dergelijke overeenkomsten verbiedt.

c) Forumkeuze

Indien het niet gaat om consumentenovereenkomsten, is een forumkeuze in de kredietovereenkomst mogelijk (artikel 25). Bovendien kunnen zelfs consumenten berusten in de forumkeuze door de bevoegdheid niet *in limine litis* te betwisten (artikel 26).

Praktisch

Een forumkeuze kan nuttig zijn, om vooraf duidelijkheid te hebben over de plaats waar eventuele geschillen zullen worden beslecht. Een forumkeuze kan ook nuttig zijn om verschillende vorderingen samen voor eenzelfde rechter te kunnen brengen, zoals vorderingen tegen meerdere mede-schuldenaren, of tegen hoofdschuldenaren en zekerheidsstellers, enz. Het beslechten van vorderingen in afzonderlijke procedures in verschillende lidstaten kan complicaties geven. Samenhang is geen zelfstandige bevoegdheidsgrond onder de Brussel *Ibis* Verordening (beperkte draagwijdte artikel 8, en voorrang van artikel 25 boven artikel 8).

Een forumkeuze moet duidelijk worden geformuleerd, zowel in de aanduiding van de gekozen rechter, als in de rechtsbetrekkingen waarvoor zij geldt. Als er verschillende kredietovereenkomsten en accessoire overeenkomsten zijn tussen dezelfde kredietgever en kredietnemer moet desgewenst in elke overeenkomst een forumkeuze worden gemaakt, of moet op elke overeenkomst desgewenst een forumkeuze toepasselijk worden gemaakt door uitdrukkelijke verwijzing. Het is onwenselijk dat tussen dezelfde partijen binnen dezelfde overeenkomst verschillende forumkeuzes bestaan, hetzij door aanwijzing van verschillende rechters, hetzij doordat verschillende bewoordingen worden gebruikt (vaak bevatten de onderhandse en authentieke akten en algemene bankvoorwaarden verschillend geformuleerde bedingen). Een forumkeuze moet als zodanig herkenbaar zijn, en gaat bijvoorbeeld beter niet schuil onder de titel “woonplaatskeuze”.

Het vereiste van duidelijke formulering belet niet noodzakelijk de mogelijkheid om een tweezijdige forumkeuze te maken, waarbij één van de partijen (vaak de kredietgever) zich het recht voorbehoudt om een vordering te brengen voor hetzij de ene gekozen rechter, hetzij de andere gekozen rechter (die dan vaak de rechter van de woonplaats van de kredietnemer op het ogenblik van het instellen van de vordering is). Dit laat toe om op het ogenblik dat – soms jaren na het sluiten van de overeenkomst en mogelijk na internationale verhuis van een partij – een vordering moet worden gesteld, alsnog te kiezen voor de rechter van de woonplaats van de verwerende partij zonder door een exclusieve andersluidende forumkeuze te zijn gebonden. Een procedure voor de rechter van de woonplaats van de verwerende partij biedt veelal het voordeel dat er geen bevoegdheidsdiscussies moeten worden gevoerd, en dat de tenuitvoerlegging van de ter plaatse verkregen titel eenvoudiger verloopt (de vereenvoudiging van internationale tenuitvoerlegging ten spijt, blijft een nationale uitvoering van een nationale titel vaak het eenvoudigst). In sommige omstandigheden, en afhankelijk van het betrokken land, zijn ook de gerechtskosten lager.

Vorm

De overeenkomst tot aanwijzing van een bevoegd gerecht wordt gesloten: a) hetzij bij een schriftelijke overeenkomst of bij een schriftelijk bevestigde mondelinge overeenkomst; b) hetzij in een vorm die wordt toegelaten door de handelwijzen die tussen de partijen gebruikelijk zijn geworden; c) hetzij, in de internationale handel, in een vorm die overeenstemt met een gewoonte waarvan de partijen op de hoogte zijn of hadden behoren te zijn en die in de internationale handel algemeen bekend is en door partijen bij dergelijke overeenkomsten in de betrokken handelsbranche doorgaans in acht wordt genomen.

Een kredietovereenkomst gesloten op afstand kan een geldige forumkeuze bevatten. Als “schriftelijk” wordt tevens elke elektronische mededeling aangemerkt, waardoor de overeenkomst duurzaam geregistreerd wordt (artikel 25.2). De vormvoorwaarden doen geen afbreuk aan de geldigheid van een forumkeuze die anders dan schriftelijk is gesloten, maar waarvan de inhoud toegankelijk is via een beeldscherm.

Het Hof van Justitie Korte legde in het arrest *Cars On The Web* van 21 mei 2015 uit dat de door middel van “click wrapping” gedane acceptatie van de algemene voorwaarden, die een forumkeuze bevatten, aan te merken is als een elektronische mededeling waardoor de overeenkomst duurzaam geregistreerd wordt, wanneer de tekst van de algemene voorwaarden kan worden afgedrukt en opgeslagen vóór de sluiting van de overeenkomst. Het is van geen belang of de wederpartij de tekst daadwerkelijk duurzaam heeft geregistreerd vóór of na het klikken op het veld waarin staat dat hij die voorwaarden accepteert, maar de mogelijkheid moet wel bestaan.

Gevolgen

De gekozen rechter is exclusief bevoegd, tenzij de partijen anders zijn overeengekomen. Beide partijen zijn gebonden door de forumkeuze, en ook de bedinger kan naderhand niet eenzijdig afzien van de toepassing van de forumkeuze.

Bij litispotentie beoordeelt de gekozen rechter als eerste zijn internationale bevoegdheid (artikel 31.2).

2. Het toepasselijk recht

2.1. Rechtsbron

Het toepasselijk recht wordt sedert 1980 communautair geregeld voor de lidstaten van wat nu de EU is. Het toenmalige EVO-Verdrag is in de loop der jaren verschillende malen gewijzigd, en voor overeenkomsten gesloten op of na 17 december 2009 vervangen door de Rome I Verordening (nr. 593/2008).

2.2. Conflictregel

a) Subjectieve verwijzingsregel - Rechtskeuze

Het uitgangspunt is de toepassing van het gekozen recht (artikel 3).

Wanneer er geen rechtskeuze is gemaakt, wordt het objectief toepasselijk recht aangeduid via artikel 4, of de beschermende verwijzingsregels zoals artikel 6 voor consumenten.

Van het toepasselijk recht kan worden afgeweken wanneer bepalingen van bijzonder dwingend recht gelden (artikel 9) of van openbare orde (artikel 21). Er gelden veel bepalingen

van bijzonder dwingend recht, vooral wanneer de kredietnemer een consument is. Anderen hebben vandaag het materieel recht besproken.

Voor de vormvereisten, geldt artikel 11.

b) Beschermende verwijzingsregel

Toepassingsgebied

Een consument in de zin van de Rome I Verordening is een natuurlijke persoon die een overeenkomst sluit voor een gebruik dat als niet bedrijfs- of beroepsmatig kan worden beschouwd (artikel 6.1 aanhef). De wederpartij moet handelen in de uitoefening van zijn bedrijf of beroep (artikel 6.1 aanhef).

De verwijzingsregel voor consumentenovereenkomsten is alleen van toepassing op overeenkomsten gesloten met zogenaamde “passieve consumenten”. Het begrip “passieve consument” in de Rome I Verordening (artikel 6.2) is hetzelfde als in de Brussel Ibis Verordening (zie *supra*).

De verwijzingsregel voor consumentenovereenkomsten is niet van toepassing op *“overeenkomsten tot verstrekking van diensten, wanneer de diensten aan de consument uitsluitend moeten worden verstrekt in een ander land dan dat waar hij zijn gewone verblijfplaats heeft”* (artikel 6.4 sub a).

Borgen lijken geen consumenten te zijn in de zin van artikel 6 Rome I Verordening.

Verwijzingsregel

Rechtskeuze is ook voor consumentenovereenkomsten mogelijk, met dien verstande dat *“de keuze er niet mag toe leiden dat de consument de bescherming verliest welke hij geniet op grond van bepalingen waarvan niet bij overeenkomst kan worden afgeweken volgens het recht dat overeenkomstig lid 1 toepasselijk zou zijn geweest bij gebreke van rechtskeuze”* (artikel 6.2).

Bij gebrek aan rechtskeuze is op consumentenovereenkomsten het recht van toepassing van het land waar de consument zijn gewone verblijfplaats heeft (artikel 6.1).

c) Objectieve verwijzingsregel

Indien er geen rechtskeuze is gemaakt en het betreft geen consumentenovereenkomst, wordt het toepasselijk recht bepaald aan de hand van artikel 4.

Het uitgangspunt is de toepassing van het recht van het land waarmee de overeenkomst het nauwst verbonden is (artikel 4.4). Dit wordt vermoed het land te zijn van de gewone verblijfplaats of het hoofdbestuur van de partij die de meest kenmerkende prestatie verricht (artikel 4.2). Voor de meest voorkomende types van overeenkomst geldt een specifieke verwijzingsregel die neerkomt op de toepassing van het algemeen vermoeden (artikel 4.1 sub a-h).

Kredietovereenkomsten lijken te moeten worden beschouwd als overeenkomsten van dienstverlening, die worden beheerst door het recht van het land waar de dienstverlener zijn gewone verblijfplaats heeft (artikel 4.1 sub b), zijnde het land van het hoofdbestuur van de kredietgever. Indien de overeenkomst is gesloten in het kader van de uitoefening van de activiteiten van een filiaal, agentschap of andere vestiging of indien het filiaal, het agentschap of de vestiging volgens de overeenkomst verantwoordelijk is voor de uitvoering, wordt de plaats waar het filiaal, het agentschap of een vestiging zich bevindt, als de gewone verblijfplaats beschouwd (artikel 19.2)

3. De grensoverschrijdende tenuitvoerlegging

3.1. Exequatur en afschaffing van exequatur

Voor de grensoverschrijdende tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen en authentieke akten was in het verleden steeds een “exequatur” nodig. De beslissing of akte uit het land van oorsprong moest via een (tweede) gerechtelijke procedure uitvoerbaar worden verklaard in het land van tenuitvoerlegging, daar waar beslag moet worden gelegd. Dit is tijdrovend en kostelijk.

Binnen de EU is het vereiste van exequatur geleidelijk aan afgezwakt en afgeschaft, in verschillende domeinen. Opnieuw merk ik op dat er bindingen met derde landen kunnen zijn, maar vandaag beperk ik de bespreking tot de communautaire instrumenten.

3.2. Brussel Ibis Verordening

De Brussel I Verordening voorzag al een vereenvoudiging, die in de Brussel Ibis Verordening nog is versterkt.

De formaliteiten zijn vereenvoudigd door het gebruik van standaardformulieren (minder vertalingskosten!) die worden verstrekt door het gerecht van oorsprong.

Men verstrekt aan de voor de tenuitvoerlegging bevoegde autoriteit (artikel 42.1):

- a) een afschrift van de beslissing dat aan de voorwaarden voldoet om de echtheid ervan te kunnen vaststellen, en
- b) het in overeenstemming met artikel 53 afgegeven certificaat, waaruit blijkt dat de beslissing uitvoerbaar is en dat een uittreksel van de beslissing bevat, alsook, in voorkomend geval, relevante informatie over de invorderbare kosten van de procedure en de berekening van rente.

Indien nodig kan de voor de tenuitvoerlegging bevoegde autoriteit, overeenkomstig artikel 57, van de verzoeker een vertaling of een transliteratie van de inhoud van het certificaat verlangen (artikel 42.3).

Voorafgaand aan de eerste uitvoeringsmaatregel, wordt het certificaat betekend, en indien de betekening aan die persoon nog niet heeft plaatsgevonden, wordt het certificaat vergezeld van de beslissing (artikel 43.1). De persoon tegen wie om tenuitvoerlegging wordt verzocht, kan om een vertaling verzoeken, in afwachting waarvan alleen bewarende maatregelen kunnen worden genomen (artikel 43.2).

De persoon tegen wie om tenuitvoerlegging wordt verzocht, kan een verzoek tot weigering indienen bij het bevoegde gerecht in de aangezochte lidstaat (artikelen 46 e.v.).

De weigeringsgronden zijn beperkt (artikel 45) en de erkenning of tenuitvoerlegging kunnen slechts worden geweigerd indien:

- a) de erkenning kennelijk strijdig is met de openbare orde van de aangezochte lidstaat;
- b) de betekening van het gedinginleidend stuk bij verstek onvoldoende waarborgen bood voor de rechten van verdediging;
- c en d) onverenigbaarheid met een eerdere beslissing
- e) strijdigheid met bepaalde bevoegdheidsregels

3.3. Europese executoriale titel

Daarnaast bestaat er een Europese executoriale titel, ingevoerd door Verordening nr. 805/2004.

Deze Verordening voorzag al vóór de Brussel *Ibis* Verordening in een waarmerking als Europese executoriale titel door het gerecht van oorsprong, voor titels met betrekking tot niet-betwiste schuldvorderingen. Met de verdere versoepeling van de tenuitvoerlegging door de Brussel *Ibis* Verordening, valt te verwachten dat er in de toekomst zelden gebruik zal worden gemaakt van de EET Verordening, hoewel strikt genomen beide naast elkaar blijven bestaan.

3.4. Europees betalingsbevel en Geringe Vorderingen

Er zijn twee Verordeningen die autonome procedures hebben ingevoerd: de EBB Verordening (nr. 1896/2006) en de Geringe Vorderingen Verordening (nr.861/2007), beide recent gewijzigd.

Waar de andere Verordeningen – behalve voor het vaststellen van de bevoegdheid – pas ingrijpen ná het doorlopen van een gewone nationale procedure en het verkrijgen van een gewone nationale titel, voeren deze Verordeningen een (quasi) volledige, eenvormige of uniforme procedure in, die niet alleen de laatste procedurestappen vanaf de verkrijging van een titel (erkenning en uitvoerbaarverklaring, betekening of kennisgeving, en/of tenuitvoerlegging) regelt, maar ook de fase voorafgaand aan de verkrijging van een titel (vanaf de aanvang van de procedure door de indiening van een verzoek).

Een EBB dient voor de inning van liquide, opeisbare geldvorderingen voor een specifiek bedrag. (artikel 4) Het is een eenzijdige, schriftelijke procedure, waarbij gebruik wordt gemaakt van standaardformulieren. Er worden geen stukken voorgelegd (artikel 7), en het gerecht verifieert noch beoordeelt de vordering ten gronde, doch levert het bevel af na een marginale vormelijke controle (artikel 8). Het bevel, het aangehecht verzoek en een formulier voor verweer worden betekend of ter kennis gebracht van de schuldenaar, die vanaf dan verweer kan indienen gedurende 30 dagen. Bij gebrek aan verweer wordt het bevel uitvoerbaar verklaard door het gerecht van oorsprong, waarna het in andere lidstaten kan worden uitgevoerd zonder verdere formaliteiten. Alleen wanneer de schuldenaar daartoe initiatief neemt door binnen de 30 dagen verweer in te dienen, wordt een tegensprekelijke procedure op gang gebracht (artikel 17 – “*inversion du contentieux*”).

Een GV procedure dient voor vorderingen tot € 5.000,00 (verhoogd sedert 14 juli 2017; voordien was het € 2.000,00; (artikel 2). De GV procedure is een tegensprekelijke,

schriftelijke procedure, waarbij gebruik wordt gemaakt van standaardformulieren. Het vorderingsformulier en de stukken worden ingediend (artikel 4), waarna het gerecht deze samen met een antwoordformulier aan de verweerder verzendt. De verweerder kan binnen de 30 dagen antwoorden, waarna het gerecht binnen de 30 dagen een beslissing neemt, die in andere lidstaten kan worden uitgevoerd zonder verdere formaliteiten.

3.5. Conservatoir bankbeslag

Tot slot is er een recente Verordening (nr. 655/2014) die een procedure invoert voor het conservatoir beslag op bankrekeningen. Deze verordening is van toepassing sinds 18 januari 2017. Er is nog geen rechtspraak hierover gekend, en mij zijn ook geen gevallen bekend waarin er toepassing van werd gemaakt. Dit instrument biedt ongetwijfeld interessante mogelijkheden. Een zeer vernieuwend aspect is het verzoek voor het verkrijgen van rekeninginformatie (artikel 14).

Conclusies

*Jean-Marc Delporte,
Voorzitter van het Directiecomité van de FOD Economie, KMO,
Middenstand en Energie*

Monsieur le Président de l'Observatoire du Crédit et de l'Endettement,
Chers collaborateurs de l'Observatoire,
Geachte schuldbemiddelaars, geachte kredietgevers
Mevrouw, Mijnheer,

Het is mij een genoegen om dit colloquium te mogen afsluiten. Sta mij toe het Observatorium voor Krediet en Schuldenlast, de sprekers en het panel hartelijk te danken voor de interessante discussies over een onderwerp dat ons allen nauw aan het hart ligt en zeker actueel is, rekening houdende met de nieuwe communicatietechnologieën en de opmars van de nieuwe spelers, zoals de *Fintechs*⁴.

Les nouvelles technologies de l'information et de la communication et ces nouveaux acteurs ouvrent la voie à de nouvelles possibilités sur le marché telles que : comparer à distance un plus grand nombre d'offres de crédit et de services financiers, tant en Belgique qu'à l'étranger et conclure des contrats avec davantage de rapidité et d'efficacité. Néanmoins, ces nouvelles opportunités comportent, comme nous l'avons entendu, des risques et des défis dans les différentes étapes du processus de crédit, à savoir la recherche, la comparaison, la demande et la conclusion du contrat.

- 1) Ten eerste, een groter vergelijkingsaanbod en dus grotere keuzemogelijkheid voor de consument.
 - De Europese en Belgische wetgever hebben specifieke regels voorzien inzake reclamevoorschriften; daarnaast gelden ook beperkingen inzake direct marketing en regels inzake gegevensverwerking van persoonsgegevens.

Toch kan de opmars van Big Data voor gevolg hebben dat de nietsvermoedende consument op basis van een "profiel" en zijn gedragingen op internet, juist een beperkter aanbod krijgt.

⁴ FinTech is een term die in de financiële wereld steeds populairder wordt, en wordt in Europese context meer en meer gehanteerd. [FinTech](#) is een samentrekking van de Engelse woorden financial en technology. Met andere woorden: het begrip omvat alle innovatieve financiële producten en diensten die de manier waarop we met geld omgaan vereenvoudigt en versnelt. een groot deel van de revolutionaire financiële concepten afkomstig zijn van technologiegedreven "start-ups", buiten het traditionele bancaire circuit.

- Eén van de Europese verworvenheden is het “jaarlijkse kostenpercentage” (JKP genaamd) als vergelijkingsinstrument van de kostprijs. Toch dien ik er op te wijzen dat dit JKP ook zijn beperkingen heeft, onder meer omdat niet alle kosten er in opgenomen worden, bijv. die van nevendiensten die niet verplicht zijn, en ten tweede dat er voor sommige kredietsoorten (zoals de kredietopening) veronderstellingen nodig zijn die niet altijd een goede weergave van de werkelijkheid zijn.
- Tenslotte wordt de drempel verlaagd via communicatie op afstand, en hebben ook “oplichters” gemakkelijker toegang tot zwakkere groepen die zich laten misleiden en ten prooi vallen aan oplichtingspraktijken, ook vaak vanuit het buitenland.

2) Deuxièmement, les demandes de contrat de crédit et la conclusion de ceux-ci.

Il est crucial d’offrir une protection suffisante au consommateur lorsque celui-ci emprunte de l’argent à distance via des moyens de communication dont les caractéristiques principales sont la rapidité, la promptitude, l’anonymat et une interaction réduite, voire inexistante.

Indépendamment du canal de distribution, « l’octroi de crédit responsable » doit demeurer le principe directeur à la base de l’action de tout prêteur. De là, la nécessité d’effectuer un contrôle d’identité adéquat mais aussi de transmettre activement et dans les temps les informations précontractuelles personnalisées nécessaires, telles que prévues dans les formulaires d’information préalable « ESIS pour le crédit hypothécaire et SECCI pour le crédit à la consommation. Le prêteur se doit par ailleurs d’adopter une attitude proactive vis-à-vis du consommateur afin de déterminer quel contrat de crédit est le plus approprié au regard de ses besoins et de sa situation financière.

Comme nous l’avons déjà entendu dans les exposés, la loi prévoit une série d’obligations telles que celles de réunir les renseignements nécessaires, de demander les justificatifs nécessaires, de consulter la Centrale des crédits aux particuliers dans un délai défini et de signer un contrat.

Le défi du prêteur et de l’intermédiaire de crédit réside dans la mise en œuvre de ces règles dans le cadre d’une « relation à distance ». En tous les cas, la charge de la preuve du respect de ces obligations repose sur le prestataire professionnel.

De tels moyens de communication séduisent également un public cible « plus fragile » : par ex. des personnes qui disposent de faibles moyens financiers ou des jeunes. On peut ainsi songer au « payday lending » ou mini-prêts. Dans le cadre de cette pratique venue des pays anglo-saxons, on peut emprunter pendant une courte durée des petites sommes à un coût proportionnellement élevé. Nous pouvons relever à cet égard l’utilité des « taux annuels effectifs globaux maxima » belges qui empêchent que des prix abusifs ne soient demandés. Les TAEG maxima empêchent donc en principe que de telles pratiques n’aient cours ici, en Belgique.

Tot slot wil ik de figuur van de schuldbemiddelaar benadrukken, die op vandaag onmisbaar is geworden in onze samenleving, en belangrijk is in het kader van de begeleiding van schuldenaars en de preventie van overmatige schuldenlast. Daarnaast is ook de rol van de FOD Economie onmiskenbaar: zij speelt reeds sedert de eerste wet van 9 juli 1957 een prominente rol in het strijd tegen de schuldenlast en de bescherming van de consument inzake krediet. Zo wijs ik onder meer op de totstandkoming van talrijke wetgeving en belangrijke wetswijzigingen inzake kredietverstrekking, registratie van schulden en overmatige

schuldenlast, alsook de goedkeuring van de modelcontracten en nazicht van de correcte berekening van het JKP. Daarnaast is ook een belangrijke rol weggelegd voor de Economische Inspectie bij het handhaven van de juridische spelregels, die voor zowel de klassieke kredietverstrekkers als de nieuwe spelers gelden, en dit onafhankelijk van de communicatiewijze.

Mon administration prend à cœur de jouer ce rôle-là. Préserver un marché compétitif et équilibré, tout en protégeant les consommateurs en matière de services financiers et de concurrence loyale constitue, dans une société en évolution rapide sur les plans économique et technologique, un défi permanent.

Ik dank u allen van harte voor uw komst.